

**CULTURA, EDUCACIÓ, CONEIXEMENT
I COMUNICACIÓ**

MARTÍ TEIXIDÓ I PLANAS,

SOCIETAT CATALANA DE PEDAGOGIA

FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

La base d'aquesta cohesió són la cultura, l'educació, la llengua i la garantia d'una igualtat d'oportunitats real que asseguri que el coneixement arribi a tothom, com un dels factors determinants d'èxit i reconeixement social.

L'EDUCACIÓ A CATALUNYA: CONSTRUCCIÓ DE LA CIUTADANIA AMB INICIATIVA PERSONAL I COHESIÓ SOCIAL

La cohesió social ha de ser la resultat de persones amb construcció personal (emocional, racional i ètica) que donen sentit a la seva pròpia vida, alhora que donen valor a viure amb els altres (comunicant, compartint, col·laborant) gestionant divergències i interessos contraposats.

S'apunten nou grans decisions de marc comú que cal prendre des del primer moment. Amb elles queda delimitada l'educació escolar que directius i professionals han de concretar i decidir amb iniciativa pròpia. Els professionals han de pensar, decidir i respondre i ho poden fer col·legiadament i associant-se, amb diversitat d'orientacions i models. Un òrgan autònom amb autoritat pròpia legitimada pot prendre les decisions superiors en diàleg amb l'Administració del Govern de Catalunya, que executa la política del Parlament de Catalunya.

26

UN PACTE SOCIAL PER A LA INFÀNCIA I LA JOVENTUT

L'educació és un assumpte social que afecta directament tots els ciutadans: tots els educats i tots els educadors. El procés d'educació en la nostra societat complexa s'allarga fins a la majoria d'edat (els divuit anys) i es consolida en la primera joventut (fins als vint-i-quatre anys). Durant la infància, l'animal biològic nascut esdevé animal social amb la influència de l'educació, la comunicació (personal i social) i la cultura (tradicional, de masses, tecnològica). Entre educació familiar, educació escolar, comunicació dels mitjans i produccions culturals destinades a la infància no hi ha d'haver contradicció. Sense tornar a censures del passat, cal fer públic un pacte de tots els agents socials que protegeixi el desenvolupament dels infants fins a la majoria d'edat, quan ja seran capaços de comprendre la complexitat de la humanitat i de la civilització que construïm i dels conflictes que hem d'afrontar. El pacte social per a la infància i la joventut ha de ser breu, públic i subscrit pels diversos agents socials que tenen presència a Catalunya.

UN ACORD PER A LA SOCIALITZACIÓ PRIMÀRIA

La societat actual descrita com a postmoderna, de pensament dèbil, líquida, és un efecte extrem derivat de superar l'absolutisme i el dogmatisme, i d'acceptar la llibertat personal de consciència, d'orientació de la conducta i de

preferències diverses. Això ha de ser plenament exercit per la societat adulta, però no ho pot exercir la infància, que hi ha d'anar accedint progressivament amb el desenvolupament de capacitats i l'assoliment d'aprenentatges. La infància necessita seguretat fins a poder discernir amb informació i raonament. La societat adulta ha d'acordar aquelles qüestions que es presenten en la infància de manera segura i sense discussió. Això donarà seguretat a la infància, que progressivament i amb coneixement veurà que no hi ha res definitiu, per bé que organitzem la nostra vida com si moltes realitats diàries ho fossin. Sense establir cap mena de prescripció, cal que sigui de domini públic el que la societat considera adequat en cada edat (hores de son, alimentació saludable, accés a diversos aliments i begudes, autonomia per a anar sol, prolongació d'activitats de nit en diades assenyalades, ús de determinades eines i màquines, accés a determinats llocs, accés a determinades lectures). Així, pares, mestres, professors, metges i ciutadans coincidirán a dir que determinades activitats o productes no s'han de fer o tenir fins a una determinada edat. Certament, en la societat de llibertats hi ha molt poques accions inqüestionables; malgrat tot, cal que tothom les tingui interioritzades, i el sentit de la vergonya hauria de ser suficient per a evitar-les. Aquest sentit de la vergonya, mesurat i circumstanciat, es construeix durant la infància com a part de la consciència social.

EDUCACIÓ INTEGRAL

27

L'*educació integral* és una expressió àmpliament compartida sense precisió. Convé enumerar-ne el contingut en les diverses dimensions:

— *Dimensió psicobiològica*. Higiene, potència-resistència, elasticitat i expressivitat, destresa i precisió manual, percepció sensorial i sentit d'orientació.

— *Dimensió afectiva*. Psíquica: equilibri emocional, autoconeixement personal, hàbits i voluntat. Ètica: valors, interessos, sentit de vida, i relacions personals. Estètica: contemplació, imaginació, gust, harmonia i contrast. Noètica: concepció del món, interiorització, consciència, experiència transconscient, innovació, poètica i mística. Dimensió cívica: diàleg, tolerància, domini, participació, solidaritat, comunió.

— *Dimensió intel·lectual*. Verbal-racional: pensament i llenguatge, plurilingüisme, estructures lògiques, conceptes universals integradors. Científico-tecnològica: tècniques de treball, d'estudi i d'investigació, estructures mentals matemàtiques, interrelacions cibernètiques. Coneixement humanista: natura i ecosistemes, cultura i civilitzacions, filosofia, interpretacions i sentit, art i simbolització de la vivència de la realitat.

Tots els agents educatius hi han de contribuir. La família fa una educació integral global amb comunicació afectiva que fa créixer en la seguretat. La institució escolar ha de considerar l'educació integral de manera intencional al llarg de l'escolarització i la va omplint d'informació i raonament. Els mitjans de comu-

nicació han de contribuir a la motivació pel gust del coneixement, a l'aportació social i a la solució dialogada de conflictes. Les instàncies de lleure adreçades als més joves han de subordinar el legítim interès comercial. La publicitat adreçada als infants ha de respectar el Pacte Social per a la Infància.

PROFESSORAT DE CULTURA

La societat de la comunicació de massa i de la comunicació digital ha de canviar l'escenari escolar com ho va fer el llibre, que va donar origen a l'escola il·lustrada. L'escola pot incorporar una immensitat de recursos informatius i visuals en suport digital que constitueixen una pròtesi cultural, però el nucli executor el constitueixen la capacitat d'aprenentatge de l'infant i la competència cultural del mestre o professor. L'infant ja duu per naturalesa un impuls original per aprendre. El mestre facilita l'acció de l'aprenentatge dels infants i condueix els que no mostren tanta iniciativa. El professor de secundària entusiasma en un camp de coneixement per ajudar els més grans a atènyer tota la cultura. El docent ha de ser avui un organitzador de situacions d'aprenentatge diversificades, possibles amb tanta disponibilitat de recursos i necessàries per a fer un aprenentatge experiencial i reflexiu enfront de l'aprenentatge per recepció, propi de l'escola uniforme per a tots.

28

Retornem al mestre amb cultura integral, per bé que tot mestre ha d'haver seguit una especialitat per a interioritzar una metodologia i un rigor conceptual. Tindrà l'ocasió de consultar amb els alumnes allò que desconeix o no recorda i de mostrar-los com s'accedeix a la informació amb referents de contrast. La competència pedagògica del professor es fonamenta en el coneixement de psicologia i de l'evolució infantil i en l'àmplia cultura que comporten pensament i filosofia amb rigor de raonament i procediments lògics.

En una institució escolar inclusiva de tots els alumnes, el valor del professor es palesa en el progrés que fan els alumnes amb el temps. Enfront de la fragmentació, la discontinuïtat i l'acreditació selectiva, cal organitzar petits equips de professors que acompanyin els alumnes durant tres cursos o més i garanteixin la presentació de la diversitat del coneixement d'una manera interdisciplinària. L'organització d'equips adequats a les necessitats solament serà possible amb una direcció pedagògica competent en la pràctica docent eficaç i en la reflexió fonamentada en el coneixement.

FAMÍLIES AGRUPADES

Avui, en relació amb l'educació escolar, identifiquem en general com a família d'un infant la mare, el pare i els germans. En la pràctica, hi ha infants atesos habitualment pels avis, infants que alternen dues unitats familiars per separació

dels progenitors, infants amb pares d'adopció, amb el pare o la mare emparellats amb una persona del mateix sexe o famílies monoparentals. En tot cas, les unitats familiars són reduïdes respecte a temps reculats. La vida en ciutats limita les possibilitats de rondar pel defora i, en general, els progenitors van a treballar a un lloc amb un horari determinat. Tot això fa més difícil una bona i tranquil·la cura dels infants. L'escola esdevé un dels llocs amb més possibilitats de fer nous contactes, de conèixer amb altres infants. Unes famílies i altres poden trobar afinitats i donar-se suport mutu acompanyant els infants per torns compatibles amb l'horari laboral. És una alternativa recomanable que diverses famílies s'agrupin, ja no sols per ajudar-se sinó per educar els infants conjuntament, fent activitats de lleure i festa conjuntament. Això no té cap cost, més aviat pot reduir força costos personals i aportar el valor afegit d'educar-se entre germans de convivència.

L'organització del sistema escolar ha de facilitar que puguin accedir a la mateixa escola infants cosins atesos pels avis i també famílies agrupades que tinguin un projecte de col·laboració per a educar els fills conjuntament. Se'n farà una regulació mesurada i gestionada amb coneixement directe.

CLUBS D'ESPLAI, LLEURE I CULTURA

L'horari de l'educació escolar o específicament d'ensenyament ha de ser reduït segons el desenvolupament psicològic de l'infant. Avui ja no es practiquen horaris de permanència prolongada d'ensenyament de set hores o més, però es fan com a activitats o serveis complementaris. Aquestes activitats no han de ser tan sols de guarda o custòdia, sinó també activitats educatives, d'educació social o cultural.

Les famílies han de disposar, a prop, de clubs d'esplai, de tallers d'art, música, ciència o teatre, d'agrupaments escoltes o excursionistes, de corals o esbarts i de clubs esportius. Si no hi ha iniciatives a la mateixa zona, la institució escolar les ha de promoure dins les seves instal·lacions, sovint poc aprofitades. Les escoles i els instituts poden tenir els seus clubs de música, d'art, de teatre, de ciència... ser l'espai de l'agrupament escolta i complementar l'oferta de l'entorn.

Totes les famílies han de tenir accés a les activitats que calgui i les quotes necessàries no han d'excloure alumnes que poden ser becats amb un informe confidencial de la direcció escolar, la qual, coneixent les necessitats familiars, ha de poder gestionar els ajuts públics. L'informe escolar avalarà les activitats que puguin afavorir els infants i evitarà la sobrecàrrega d'activitats organitzades.

SERVEI PÚBLIC D'ENSENYAMENT AMB INICIATIVES DIVERSES

L'ensenyament és garantit a tots els petits ciutadans fins a la majoria d'edat com a servei públic gestionat de manera diversificada per a compaginar l'equitat i

la diversitat. L'escola uniforme que als països avançats va estendre l'alfabetització a tots els ciutadans no s'ajusta avui a una societat desenvolupada que garanteix els drets bàsics de tots els ciutadans, a partir dels quals hi ha opcions lliures en un marc de convivència democràtica i pluralista.

Els ciutadans han de disposar d'una oferta diversificada segons necessitats socials i opcions personals: diversitat d'horaris i de serveis complementaris, projectes educatius amb orientació específica (llengües, ciències i observació, teatre i poesia, música i dansa, art i creació, educació lenta, escriptura i premsa, esports i circ, natura i astronomia, matemàtiques i lògica).

El servei públic comporta finançament garantit, sens perjudici de la gestió d'una institució que vetlli per un grup o una xarxa d'escoles associades per un projecte educatiu compartit, per formar part d'una institució reconeguda que li dona caràcter propi i en supervisa l'acció. Tant amb titularitat pública com privada, s'ha de conèixer l'oferta diferencial i la vinculació a xarxes o institucions de proximitat que supervisen la seva acció a manera de patronat, com ara: instituts de ciències de l'educació o instituts municipals d'educació, facultats universitàries de pedagogia o d'educació, facultats de comunicació i de cultura, institucions de formació del professorat reconegudes (com l'Associació de Mestres Rosa Sensat, el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, Òmnium Cultural i la Fundació Jaume Bofill), museus, conservatoris municipals, zoològics, acadèmies científiques, l'Institut d'Estudis Catalans i d'altres. És una possibilitat d'anar introduint la diversificació entre els centres de titularitat pública que han de recuperar iniciativa pròpia. Al mateix temps, cal anar pensant procediments que permetin fer equips docents ben articulats i que els docents funcionaris o de nòmina delegada retribuïts pel Departament d'Ensenyament puguin formar part de centres de titularitat pública i de titularitat privada concertada, indistintament.

FINANÇAMENT ECONÒMIC DE L'EDUCACIÓ ESCOLAR

Sens dubte, l'assignació econòmica destinada a educació és insuficient en comparació amb els països del nostre entorn i s'ha agreujat amb les restriccions dels anys de crisi. Les declaracions a favor de l'educació s'han de reflectir en els pressupostos. Sense entrar en xifres, hi ha indicadors qualitatius que s'han de calcular immediatament.

Cada grup d'alumnes, sigui d'educació infantil (vint-i-cinc), d'educació primària (vint-i-cinc) o d'educació secundària (trenta), ha de comptar amb dos mestres a dedicació completa. Amb la dotació de doble professor per grup s'absorbeix tota la despesa de substitucions i de personal per a gestionar-les. Cada hora de classe de llengua estrangera (anglès, francès...) comporta l'assignació de dues hores de professor especialitzat actuant simultàniament. (La llengua estrangera s'ha de fer en grups de quinze a disset alumnes.)

Als professionals docents s'han d'incorporar altres professionals segons la composició de l'equip de cada escola o institut. Poden ser incorporacions temporals per a treballar amb els mestres i garantir tots els vessants culturals (artista, músic, actor, informàtic, esportista, infermera i, en tots els casos, personal d'administració i serveis que pugui atendre contingències i emergències).

CONSELL GENERAL DE PEDAGOGIA

L'Administració pública, que vetlla per la bona prestació del servei d'educació, promou la implicació de ple dels titulars, dels directius i de tots els docents. S'acordaran amb els docents els requisits de la professió, l'accés a centres del servei d'educació i el deure d'actualització de la formació. Es compta amb els col·legis professionals i les associacions de docents, que han de contribuir a actualitzar la professió i així rebre el reconeixement de la ciutadania. És amb l'acció col·legial dels mateixos professionals que es poden aturar els casos d'incompetència.

El Consell General de Pedagogia pot ser l'òrgan col·legiat que tingui la màxima autoritat entre els docents i que actuï coordinadament amb els col·legis professionals i controlï directament els docents no col·legiats. Es constituirà amb una dotzena de professionals docents de prestigi reconegut a proposta d'institucions. És l'òrgan consultiu de l'Administració per a decidir les condicions de marc comú del sistema d'ensenyament.